

De dynamiek van JGZ-richtlijn implementatie

B. S. Sterkenburg

Published online: 10 July 2017
© Bohn Stafleu van Loghum 2017

Samenvatting Organisaties en professionals binnen de jeugdgezondheidszorg (JGZ) hebben al bijna twintig jaar ervaring in het werken met JGZ-richtlijnen. Mede hierdoor kan er continu goede zorg aan jeugdigen en ouders geboden worden. Voorwaarde is dat de implementatie en borging van alle richtlijnen aansluit op het dynamische werkveld van de JGZ anno 2017. Dit zorgt voor nieuwe uitdagingen op landelijk, organisatorisch en individueel niveau.

Trefwoorden implementatie · richtlijnen · jeugdgezondheidszorg

Landelijk ondersteuningsaanbod

Sinds 2012 biedt het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ) een landelijk ondersteuningsaanbod bij de implementatie van JGZ-richtlijnen. Met subsidie van ZonMw is tussen 2012 en 2015 een implementatiestructuur opgebouwd met aandacht voor managers, staf en professionals. Om aan te sluiten bij deze doelgroepen zijn diverse vormen van ondersteuning ontwikkeld zoals een JGZ-academie met e-learning modules voor professionals, een landelijk netwerk van implementatiefunctionarissen en een implementatietoolkit bij elke JGZ-richtlijn met informatie voor staf, managers en wethouders [1–3].

Uit een evaluatie van het ondersteuningsaanbod blijkt dat de diversiteit van het implementatieaanbod en de regelmatige informatievoorziening vanuit het NCJ zeer gewaardeerd worden [4]. Er wordt landelijk gebruik gemaakt van het aanbod. Organisaties kunnen hun eigen planning en prioritering vormge-

ven, maar ook aansluiten op landelijke ontwikkelingen. Daarnaast heeft de evaluatie input gegeven om de implementatie van JGZ-richtlijnen effectiever neer te zetten. Het netwerk van implementatiefunctionarissen zou meer gebruikt kunnen worden om het aanbod beter aan te laten sluiten op ontwikkelingen in het werkveld. Uitwisselen van ervaringen en het verdiepen in de kunst van implementeren worden als onmisbaar ervaren. De vraag van organisaties om het aanbod in stand te houden en de nieuwe behoeften uit het werkveld hebben geleid tot een vervolgtrajec-

Kwaliteitsborging

Dankzij subsidie van ZonMw is het NCJ een nieuw implementatieproject gestart. Hierin wordt het ondersteuningsaanbod doorontwikkeld en uitgebreid. De focus is verbreed, organisaties hebben een groeiende behoefte aan ondersteuning bij de borging van richtlijnen in hun werkproces [4]. Deze behoefte ontstaat door het grote aantal richtlijnen, namelijk 28, waar JGZ-professionals vandaag de dag mee werken. Naast een aantal nieuwe richtlijnen die de komende jaren gepubliceerd worden zullen ook steeds meer richtlijnen toe zijn aan een update. Samen met een netwerk van implementatiefunctionarissen – (beleids)professionals uit elke JGZ-organisatie – bouwt het NCJ aan duurzame tools en activiteiten rondom kwaliteitsborging en monitoring (box 1 en 2).

Aansluiten bij vernieuwing

Tijdens zogeheten ‘implementatieateliers’ worden innovatieve werkvormen met elkaar uitgewisseld en uitgetest door de functionarissen, maar ook actuele ontwikkelingen en dilemma’s besproken. Inspiratie uit deze ateliers wordt door de implementatiefunctionarissen meegenomen om breed in te zetten in de eigen

B. S. Sterkenburg (✉)
Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), Utrecht,
Nederland
bsterkenburg@ncj.nl

Box 1

“Als functionaris moet je niet afwachten, maar juist proactief richtlijnen een spotlight geven en in je eigen regio kijken hoe aan te sluiten op je eigen protocollen. Per nieuwe of herziene richtlijn stellen wij onszelf de vraag: ‘Welke impact heeft deze richtlijn op onze werkwijze?’ Op basis van het antwoord ga ik aan de slag en benader ik mijn collega's met een plan van aanpak.”

Saskia Luijter, implementatiefunctionaris Jeugd en Gezin Gooi en Vechtstreek

organisatie. Want, naast het werken met richtlijnen hebben JGZ-professionals en -organisaties ook te maken met het eigen werkproces en groeiende trends binnen het sociale jeugd domein. Het NCJ verbindt hieraan diverse landelijke activiteiten. Zo is er meer aandacht voor technologische ontwikkelingen en kansen, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van een JGZ-richtlijnen app. Daarnaast dienen richtlijnen ook aan te sluiten op de behoefte van ouders en jeugdigen. Dit kan voor een spanningsveld zorgen tussen de wetenschap en wensen uit het veld. Het vormgeven van een flexibel JGZ aanbod in elke organisatie middels het Landelijk Professioneel Kader (LPK) biedt ruimte voor een stevige integratie van de richtlijnen [5].

De implementatiefunctionaris aan zet

Het netwerk van implementatiefunctionarissen heeft een sleutelrol bij de implementatie van JGZ-richtlijnen. Elke JGZ-organisatie heeft, afhankelijk van hun grootte, één of meerdere professionals deze rol toebedeeld. Zij halen geluiden uit hun organisatie op, brengen landelijke initiatieven naar de werkvloer en zijn de trekker van implementatie- en borgingsactiviteiten in de eigen regio. De implementatiefunctionaris is daarmee een onmisbare sleutel in het structureel aandacht geven van richtlijnimplementatie [6]. Hoe de rol van implementatiefunctionaris tot uiting komt

Box 2

“Ik merk dat er de afgelopen jaren meer aandacht is voor implementatie van richtlijnen in de hele JGZ. Binnen onze organisatie verbinden we verschillende disciplines met elkaar door brede scholingsdagen te organiseren. Bijvoorbeeld over autisme en de daarop aansluitende richtlijn, maar ook over actuele thema's in de sector zoals hechting. De scholing is verplicht, maar op de dag zelf krijgen professionals veel vrijheid om zich middels workshop keuzes te verdiepen in hun eigen interesses en focus. Daardoor krijgen deze dagen steeds meer draagvlak.”

Irene Rutte, implementatiefunctionaris GGD Zaanstreek Waterland

verschilt per organisatie. Verschillen in behoeften en prioritering maken het takenpakket voor elke functionaris anders. Een divers aanbod van tools en activiteiten op landelijk niveau zorgt ervoor dat bij de ondersteuning vanuit het NCJ aandacht is voor de verschillende perspectieven in het land. Tegelijkertijd komen functionarissen voor complexe uitdagingen te staan. Ze bevinden zich midden in het spanningsveld tussen wetenschap en praktijk, en tussen het perspectief van hun collega's en managers. Alle aspecten zijn van groot belang om de implementatie en borging succesvol tot stand te brengen, maar het in balans houden en brengen is niet eenvoudig en heeft tijd nodig. Door gezamenlijk op te trekken vanuit het landelijke netwerk kunnen implementatiefunctionarissen meer impact genereren dan alleen in de eigen organisatie of in het eigen netwerk.

De toekomst van richtlijn implementatie binnen de JGZ

Met implementeren ben je nooit 'klaar'. Het is een continu en dynamisch proces. De uitdaging is om activiteiten rondom implementatie en borging goed te timen en bijna naadloos aan te laten sluiten op andere speerpunten van de JGZ. Niet alleen implementatiefunctionarissen en het NCJ hebben hier een rol in. Door sectorbreed draagvlak op te bouwen voor het werken met JGZ-richtlijnen doen we al aan kwaliteitsborging. Aandachtspunten voor de toekomst zijn monitoring en evaluatie. Er zal een verschuiving van ontwikkeling naar onderhoud van richtlijnen plaatsvinden. Dit vraagt om een aangepaste werkwijze, met meer inzicht in het gebruik en de behoeften. Door het voortzetten van evalueren en ontwikkelen komt er een schat aan informatie, waardoor de JGZ haar richtlijnen steeds meer kan omarmen [6].

Literatuur

1. JGZ-academie, e-learning modules voor de jeugdgezondheidszorg: www.jgzacademie.nl. Geraadpleegd op: 4 mei 2017.
2. Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. Notitie 'Richtlijnen Jeugdgezondheidszorg'. Procedures rond ontwikkeling, implementatie en onderhoud van richtlijnen jeugdgezondheidszorg. Utrecht: NCJ; 2012.
3. Dunnink T. Richtlijnen implementeren zich niet vanzelf. Tijdschr Jeugdgezondheidsz. 2013;45:72-3.
4. Jobse M, Dunnink T. Eindevaluatie project landelijke implementatie richtlijnen in de JGZ 2012-2015. Utrecht: NCJ; 2015.
5. Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. Landelijk Professioneel Kader. Uitvoering basispakket jeugdgezondheidszorg (JGZ). Utrecht: NCJ; 2015.
6. Fleuren MAH. Essentiële activiteiten en infrastructuur voor de landelijke invoering en monitoring van het gebruik van de JGZ-richtlijnen. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven; 2010.

B.S. Sterkenburg, adviseur JGZ.